

עין משפט ונר מצוה

נח א מיי פטיו מהלכות אבות הטומאה הלכי ח:

נב ב (מיי) פייב ופי"ג מהלכות רותל סגג עשין מט טוש"ע ייד ס"י קטן סעף א) (ז'ל מיי) פטיו מהלכות אבות הטומאה הלכה ז:]
ג א (מיי) פטיו מהלכות אבות הטומאה הלכה ז) (ז'ל מיי) פטיו מהלכות פרה הלכה טז:]
כא ד מיי פ"ט מהלכות פרה הלכה טז:

רבינו גרשום

נקב צפור זה. וכך הכא חיישין בבני מעין וטרפה: אמר ליה מי קא מדמיט איסורא לסכנתא. כלומר בני מעין [שזן] איסורא לנחש שזו סכנתא. מאי שנא ספק סכנתא לחומרא ספק איסורא לחומרא כלומר דהכא באיסורא אחא אומר לא חיישין. הא ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו כ"י כלומר כגון זב שיהא הולך ברשות הרבים ונפל מידו שום חפץ או מחט או שום דבר ונמצא אחוּר א) (ואתו אמרין לא נפל חפץ מוב אלא מאדם טהור, נפל ספקו טהור, אלא ברשות היחיד נפל ספקו טמא דאמר מר מוב היה כ"י) וגמרינן לה מוטרה מה סוטה ברה"י. כלומר דהיא עצמה ב) מי יחדיק היא וספקי טמא ומספקי משקה לה מים המאריסין ומנאותה שעה דקינה לה בעלה [ונסתרה] הייתי טמאה לא אף כל מוטרה ברשות היחיד ספקי טמא: מחיב. לזה שאמר לא שכי בין איסורא לסכנתא וכ"י [והתם נמן ועדיין לא יוכל למילף מהכא משום דגמירי לה מוטרה מה סוטה דבר שיש בו דעת לישראל (כלומר) וספיקא טמא אף כל דבר שיש בו דעת לישראל ספיקו טמא וחולדה אין בו דעת לישראל אי נמצא אי לא נמצא לפיכך ספיקו טהור. אבל בואב הכא אין דיעו כך [ולא שזין] בין איסור לסכנתא: צלוחית שנהיגה מגולה ובא ומצאה מכוסה. צלוחית של מי חטאת. או שירד טל בלילה ששאוּבין הן או נחש לדברי רבן גמליאל כלומר דאמרין כל השרצים אינם פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה אם שנת מהן [מפני] שמקיאה בשעת שחייתה ונופל מפיה המשקה לתוך הכלי והוו להו מים שאובין ופוסלין ומניין ששאוּבין פוסלין דכתיב מים חיים אל כלי שתתה הווייהן בכלי (חזק מן הנחש מפני שהוא שוחה ואינו מקיא) רבן גמליאל אומר אף הנחש ששוחה ומקיא ופוסל כשאר שרצים ואמר ריב"ל מה טעם

א) אולי ז"ל ומנא אח"כ חזק גרסי' אמרין דלא נפל זה הספק מהזז אלא מהזס טהור וספיקו טהור אלא אם כגד"י נפל ספיקו טמא דאמרין דמזב הוא. ב) אולי ז"ל דהיא עומה וסמרה עם הנופל והו כרה"י.

ט:

התם הלבנתא גמירי לה מוטרה. תימה דמשמע הכא דהא דמטהרין ספק טומאה צרה"ר מסוטה גמרינן לה י" וקשה דצפרק צ' נוזרים (מיר נו. וסס) תנן אמר להם אחד ראיתי א' מכס שנטמא ב) שניהם מציאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ופרץ בגמרא דהני צ' נוזרים והך דקאי גבייהו הרי תלתא והוה ליה ספק טומאה צרה"ר וספקו טהור ולא היה להם להציא כלל קרבן טומאה אלא קרבן טהרה ומשני בצומר ראיתי טומאה שזוקה ציינס ואכתי מאי תירך דהשתא הוה ליה ספק טומאה צרה"י והוה ליה ודאי טמא דדמוכח צריס נדה (דף ב: וסס) גבי מקוה שנמדד ונמנא חסר דקאמר ר' שמעון צרה"י תולין ופרץ הש"ס ואי מסוטה גמרינן לה אמאי תולין ואם כן תרוייהו לייתי קרבן טומאה ולא קרבן טהרה כמו מעיקרא דס"ד דהוי רה"ר דפרץ דלייתי קרבן טהרה אלא ודאי היינו טעמא דלא מיימו קרבן טומאה גרידא כי הוי רה"י משום דלא ילפינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות כמו סוטה וזה ודאי שלא נטמאו שניהם אבל מעיקרא דס"ד דהוי רה"ר ניחא דמיימו שניהם קרבן טהרה אע"ג שודאי האחד מהן נטמא דלאו מסוטה גמרינן להו אלא מטעמין להו מכח דמוקמינן כל חד וחד בחזקת טהרה וי"ל דמסוטה גמרינן לטהר צרה"ר היכא דליכא חזקה לטהרה כי הויא דמקוה שנמדד ונמנא חסר

דליכא חזקה לטהרה דאי משום העמד המקוה בחזקת שלם אדרבה העמד טמא על חזקתו ומטהר ר' שמעון צרה"ר משום דגמרינן מסוטה והשתא דבעי למימר דלא מוקמינן באיסור אחזקתיה כמו בצננתא פאילו היכא דליכא חזקה ילפינן דמטהר והיכא דלא אפשר למילף מסוטה כי הויא דשני נוזרים (דף נו.) לא נטהר מספק מכח חזקה והויא פרכא דהתם הוי לפי המסקנא דהכא דאזלינן בתר חזקה וכן דבר שאין בו דעת לישראל דהוי ספקו טהור דילפינן מסוטה היינו היכול דליכא חזקה כי הויא (טהרות פ"ג מ"ח) דתינוק שנמנא בצד העיסה דמטהר רבי מאיר משום דאין בו דעת לישראל מטעם סמוך מיעוטא לחזקה והויא ליה פלגא ופלגא כדאמרין ביצמות (דף קט:) ואם תאמר ומסוטה היכי מני למילף והא סוטה אית לה חזקת טהרה וי"ל כן דקינא לה ונסמתה יש רגלים לדבר ותתער לה חזקתה ואם תאמר כל ספק טומאה צרה"י מנא לן דטמא היכא דליכא חזקת טהרה אי מסוטה הא אתערע לה חזקה וי"ל דגמרינן שפיר מסוטה דעשאה הכתוב כודאי ולא מוקמינן לה אחזקתיה דאע"ג דאיתערע לה חזקתה מ"מ אי מוקמינן לה אחזקתה לא היה לה להיות

ודאי טמאה והא דקאמרין צפרק כשם (סוטה כט. וסס) דאינצטרין פאילו צרה"ר ספקו טמא ה"מ למימר דאינצטרין לטומאה צרה"י פאילו היכא דליכא חזקה דטהרה דאינצטרין לטומאה צרה"י פירוש גס הללוהית דאע"ג של מנעשה פרה בכלי גללים כלי אצנים כלי אדמה כדאיתא בריש יומא (דף ג.) וזריס פרכ הישן (סוטה כא.) היינו קודם שריפת הפרה כדתנן במסכת פרה (פ"ג מ"א ב') י"ימים קודם שריפת הפרה היו מציאין כו' לפי שכל מעשיה בכלי גללים כלי אצנים כלי אדמה אבל לאחר שריפת הפרה היו מקדשים בכל הכלים כדתנן במסכת פרה פרק המציא כלי חרס לחטאת (מ"ה) בכל מקדשין ואפילו בכלי גללים כלי אצנים כלי אדמה משמע דכ"ש בשאר כלים והנך אינצטרין סד"א לאו כלים נינהו כדאמרין צפ"ק דשבת (דף טז ע"ב): **שאני** **איומר** **אדם** **וב'**. ואית' דהכא תלינן בצאדם טמא וכן צפ"ק דפסחים (דף י:) גבי קרדוס שאצד צבית ואילו צפ"ק דנדה (דף ד.) גבי ככר הנמונה על גבי הדף תלינן בצאדם טהור ואומר ר"ת דהיינו טעמא דהכא דפסחים משום דגזרו על ספק כלים הנמנאים אבל על ספק אוכלים לא גזרו ועוד י"ל דהויא דנדה שמדף טמא מונח תחתיה ואי אפשר לככר ליפול אלא אם כן נגע למדף טמא שיץ לתלות בצאדם טהור שנטלה במתכוין שלא תטמא הככר אבל אדם טמא למה היה נוטלה וכן צהאיא דכסוי הדס (לקמן פו.) דרוב תינוקות מטפחין לפי מה שמפרש ר"ת מטפחין צעיסה ומיעוט אין מטפחין ותלינן בצאדם טהור שנתן לו לפי שהיה חושש שלא יטמא המינוק את העיסה: **אם** **יבולה** **חולדה** **לשותות.** פירוש צקונטרס בלשון ט' (אחד) דכל המקיא פוסל הואיל והפריש מהן לשמות הרי נעשית בהן מלאכה ונפסלו וכשמקיאה פוסלת הראשונות וקשה גלפירושו וכי מה מלאכה שייכא בצטייה ונראה לומר דאי קודם קידוש איירי מפסלי משום דלא הוי מים חיים אל כלי שיהא חיומן בכלי שלא ימלא כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש כדפריש צקונטרס בלשון אחר ואי אחר קידוש איירי ונקט טמאה משום כלי או כמו שאפרש אחר כך מיפסלי משום רוק שצפיהן המעורב צמים וקסבר יש גילה והואה לריכה שיעור ודלא כר' אליעזר דפרק התערוצת (נחמס פ.) דאמר זה שתי הזיות זא"י נמי פסולה בזהוא אחת קאמר כמו לר' אליעזר דר' אליעזר נמי איירי זה שהוא מוסקף אף העכבר ה"ג מפרש בתוספתא יטעמא דר' יהושע דאמר צמים מקודשין לא פסל כשיטה כמו שאמר ר' אליעזר אלא כשיטה ט' ומפסלי משום משקה פיו המעורב צמים ולכן אם גירגר כשר היינו ששופך המים תוך גרונו שאין שם משקה פיו והשתא הוי דומיא דירד זה טל צלילה דמפסלי מטעם תערוצת ט: **אם** **נחש** **לדברי ר"ג.** משנה היא במסכת פרה (פ"ט מ"א) כל השרצים אין פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה מפני שהיא ט מקיאה ר"ג אומר אף הנחש מפני שהוא מקיא ר"א אומר אף העכבר והא דלא תנא הכא אף העכבר לדברי ר"א משום דר' אליעזר שמותי הוא: **אם** **שירד** **בה** **מא** **בלי** **אפה** **פסולה.** ברייתא היא זו בדמשנה במסכת פרהי) ברישא נמי קתני פסולה ותימה שלא הציא כאן המשנה ושמא ניחא ליה להציא הברייתא שמפורש זה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ובמשנה אינו כן ואע"ג בדמשנה תני ברישא נמי פסולה ובברייתא קתני ברישא טמאה משום דליכא למ"ד צפרק דס חטאת (נחמס ג.) מי חטאת שנטמאו מטהרין אי נמי לפי שהפסול בא מחמת טומאה קתני ברישא טמאה ועוד משום דגס הללוהית ענמה טמאה כיוון דתלינן בצאדם טמא אבל בצפיסה הללוהית טהורה ועוד יש חילוק בין מי חטאת שננטמאו למי חטאת שנפסלו כדתנן במסכת פרה פרק תשיעי (מ"ח):

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

שמא צמקוס נקב. של נחש נקב ואסור משום סכנת נפשות א: **ספק טומאה צרה"ר ספקו טהור.** כדמפרש לקמן: **ספק מים מגולין.** מים שנשארו מגולין צלילה ספק שמה מהן נחש ספק לא שמה וקיימא לן דאסירי: **הלכא גמירי לה מסוטה.** דצרה"ר ספקו טהור וגזרת הכתוב הוא דהא צרה"י לחומרא אזלינן וכל ספק דאיסורא נמי לחומרא צעינן למיזל שמא יעבור: **מה סוטה.**

שקיינא לה בעלה אל תסתרי עס פלוני ונסמרה צוכתיב) ונטמאה צ' פעמיס אחד לצעל כו' שנאסרת עליו בסמירה זו עד שיצדקוה המים וכל סמירה אינה אלא צרה"י והתם הוא דאסר רחמנא מספיקא אבל צרה"ר שריא ללאו סמירה היא וטומאה מהתם גמרינן דטומאה קרייה רחמנא: **שרץ.** **ממ:** **ספק נגע.** השרץ המת בתרומה: **ספקו טהור.** ואפילו צרה"י ואילו ספק גלוי אסור אלמא שאני איסורא מסכנתא: **שיש זה דעם לשאל.** אם נטמאה אם לאו ואסורה מן הספק צרה"י: **אף.** כל ספק טומאות המאורעות צמי שיש בהן דעת לישראל כגון אדם שעבר אצלו שרץ או נצלה ספק נגע ספק לא נגע צרה"י ספקו טמא אבל ככרות שאין בהן דעת לישראל לא: **ללוהית.** שנלאלה מים חיים למי חטאת ועדיין לא נתקדשו צאפר דאם נתקדשו טמאה דקתני למאי אי לאיפסולי לימני פסולה אי לטמויי אחריני בלאו הכי מי חטאת

מטמאין פאילו צמשא: **טמאה.** ומטמאה אוכלין ומשקין וכ"ש דפסולה לקידוש דהא כל מעשיה צמעות טהרה הם דחטאת קרייה רחמנא): **אם יכולה חולדה לשפוט ממנה.** דתנן (פרה פ"ט מ"א) כל השרצים אינן פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה מפני שהיא ט' (הקואה רבן גמליאל אומר אף הנחש) דכל המקיא פוסל דהואיל והפרישו מהן לשמות הרי נעשה בהן מלאכה ונפסלו וכשמקיאות פוסלות את הראשונות דמי חטאת נפסלו צמלאכה אחרתי) כדאמרין במסכת גיטין (דף ג.) ואית דתלי טעמא משום דמים חיים צעינן דכתיב (במדבר יט) מים חיים אל כלי שמהא חיומן בכלי שלא ימלא כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש זה שמעמי והגון הוא: **אם יכולה חולדה לשפוט.** שאין תלוי בצאיר: **או נחש לדברי ר"ג.** שהוא אומר אף הנחש כחולדה: **או שירד בה טל צלילה.** דרך טל לירד צלילה: **פסולה.** דלאו מים חיים נינהו אבל בטומאה לא מספקינן לה ואינה מטמאה אחריני: **ואמר רבי יהושע בן לוי מה טעם.** לא חיישינן שמא אדם טמא גילה אותה וטממא אחרים: מפני

כאילו צרה"ר דאינצטרין פאילו צרה"ר דאינצטרין לטומאה צרה"י פאילו היכא דליכא חזקה דטהרה דאי מדרב גידל דילמא היינו היכא דליכא חזקה דטהרה: **במאה** **שאני** **איומר** **בו'.** פירוש גס הללוהית דאע"ג של מנעשה פרה בכלי גללים כלי אצנים כלי אדמה כדאיתא בריש יומא (דף ג.) וזריס פרכ הישן (סוטה כא.) היינו קודם שריפת הפרה כדתנן במסכת פרה (פ"ג מ"א ב') י"ימים קודם שריפת הפרה היו מציאין כו' לפי שכל מעשיה בכלי גללים כלי אצנים כלי אדמה אבל לאחר שריפת הפרה היו מקדשים בכל הכלים כדתנן במסכת פרה פרק המציא כלי חרס לחטאת (מ"ה) בכל מקדשין ואפילו בכלי גללים כלי אצנים כלי אדמה משמע דכ"ש בשאר כלים והנך אינצטרין סד"א לאו כלים נינהו כדאמרין צפ"ק דשבת (דף טז ע"ב): **שאני** **איומר** **אדם** **וב'.** ואית' דהכא תלינן בצאדם טמא וכן צפ"ק דפסחים (דף י:) גבי קרדוס שאצד צבית ואילו צפ"ק דנדה (דף ד.) גבי ככר הנמונה על גבי הדף תלינן בצאדם טהור ואומר ר"ת דהיינו טעמא דהכא דפסחים משום דגזרו על ספק כלים הנמנאים אבל על ספק אוכלים לא גזרו ועוד י"ל דהויא דנדה שמדף טמא מונח תחתיה ואי אפשר לככר ליפול אלא אם כן נגע למדף טמא שיץ לתלות בצאדם טהור שנטלה במתכוין שלא תטמא הככר אבל אדם טמא למה היה נוטלה וכן צהאיא דכסוי הדס (לקמן פו.) דרוב תינוקות מטפחין לפי מה שמפרש ר"ת מטפחין צעיסה ומיעוט אין מטפחין ותלינן בצאדם טהור שנתן לו לפי שהיה חושש שלא יטמא המינוק את העיסה: **אם** **יבולה** **חולדה** **לשותות.** פירוש צקונטרס בלשון ט' (אחד) דכל המקיא פוסל הואיל והפריש מהן לשמות הרי נעשית בהן מלאכה ונפסלו וכשמקיאה פוסלת הראשונות וקשה גלפירושו וכי מה מלאכה שייכא בצטייה ונראה לומר דאי קודם קידוש איירי מפסלי משום דלא הוי מים חיים אל כלי שיהא חיומן בכלי שלא ימלא כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש כדפריש צקונטרס בלשון אחר ואי אחר קידוש איירי ונקט טמאה משום כלי או כמו שאפרש אחר כך מיפסלי משום רוק שצפיהן המעורב צמים וקסבר יש גילה והואה לריכה שיעור ודלא כר' אליעזר דפרק התערוצת (נחמס פ.) דאמר זה שתי הזיות זא"י נמי פסולה בזהוא אחת קאמר כמו לר' אליעזר דר' אליעזר נמי איירי זה שהוא מוסקף אף העכבר ה"ג מפרש בתוספתא יטעמא דר' יהושע דאמר צמים מקודשין לא פסל כשיטה כמו שאמר ר' אליעזר אלא כשיטה ט' ומפסלי משום משקה פיו המעורב צמים ולכן אם גירגר כשר היינו ששופך המים תוך גרונו שאין שם משקה פיו והשתא הוי דומיא דירד זה טל צלילה דמפסלי מטעם תערוצת ט: **אם** **נחש** **לדברי ר"ג.** משנה היא במסכת פרה (פ"ט מ"א) כל השרצים אין פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה מפני שהיא ט מקיאה ר"ג אומר אף הנחש מפני שהוא מקיא ר"א אומר אף העכבר והא דלא תנא הכא אף העכבר לדברי ר"א משום דר' אליעזר שמותי הוא: **אם** **שירד** **בה** **מא** **בלי** **אפה** **פסולה.** ברייתא היא זו בדמשנה במסכת פרהי) ברישא נמי קתני פסולה ותימה שלא הציא כאן המשנה ושמא ניחא ליה להציא הברייתא שמפורש זה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ובמשנה אינו כן ואע"ג בדמשנה תני ברישא נמי פסולה ובברייתא קתני ברישא טמאה משום דליכא למ"ד צפרק דס חטאת (נחמס ג.) מי חטאת שנטמאו מטהרין אי נמי לפי שהפסול בא מחמת טומאה קתני ברישא טמאה ועוד משום דגס הללוהית ענמה טמאה כיוון דתלינן בצאדם טמא אבל בצפיסה הללוהית טהורה ועוד יש חילוק בין מי חטאת שננטמאו למי חטאת שנפסלו כדתנן במסכת פרה פרק תשיעי (מ"ח):

^[1] וישתה

מסורת הש"ס

א) [טהרות פ"ד מ"א], ב) [ע"ז לז: א] [טהרות פ"ד מ"ב עדיות פ"ב מ"א], ד) פרה פרק יא [מ"א ע"ש שזה שנכאן ברייתא היא וע"ע חזק' דהכא ד"ה או שירד בה], ה) [במדבר ה' ו] [ז"ל אלא], ו) [במדבר יט], ז) [ז"ל מלקח רבן גמליאל אומר אף הנחש מפני שהיא מקיאה ט] [רש"ש מח"י], ח) עין ר"מ בזה הדיבור, ט) [וע"ע חזק' מגיגה כב. כ], י) [וע"ע חזק' פסחים י: ד"ה שאני], יא) [ז"ל הראשון], יב) [פ"ט דפרה ה"ז], יג) [וע"ע חזק' פסחים י: ד"ה טלו וטוספות גיטין פו: ד"ה כל], יד) שם חזקא מלקח, טו) [פ"ט מ"א],

הגהות הב"ח

א) חזק' ד"ה התם וכו' אי מכס שנטמא ואינו יודע איהו מכס וסריח: ב) ד"ה אם יכולה וכו' אלא כשישמה היינו משקיין דמיפסלי משום משקה:

מוסף רש"י

לכתא גמירי לה מסוטה, דלכו, דכל איסור ספק טומאה מהתם נפקא, דלפיך לה קרא בלשון טומאה ונמחריה והיא טמאה, מניד לך הכתוב שכל הספק אסור, מכאן אתה דן לשון לטמא מספק (ע"ז דל.) מזה בטרט ברה"י. הכרי אין סמירה צרה"ר, אף טומאת ספק צריך אינה אלא צרה"י (שם ובני"ז סוטה כח.).

שיטה מקובצת

א) משום סכנת נפשות אם היה במקום מגולה. הס"ד: ב) ונסתרה כתב קרא בלשון טומאה ונמחריה (וע"ז דל.) וקשה לפי' זה וזי מה מלאכה שייכא בשחייה ונראה לפרש דאי קודם: ד) אי נמי פסולה בזהוא אחת קאמר כמו וכו'. ג"ב לשון הרא"ש ו"ל כי ההיא דחולדה נדרשה בה ר' אליעזר: ט) טעמא דר' יהושע דאמר דאף במים מקודשין לא פסל כשיטה כמו שאמר ר' אליעזר אלא כשיטה משום משקה פיו: